

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут права та політології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ
Освітньо-наукова програма «Політологія»

Рік навчання 2024-2025, 2025-2026 семестр II, III
(Вступ 2024 р.)

Форма навчання: очна (денна, вечірня) / заочна

Галузь знань
05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність
052 «Політологія»
Освітній рівень
Доктор філософії

Назва кафедри та викладач / викладачі
Кафедра політичних наук
Викладач: **Волянюк Ольга Ярославівна**
Інформація про викладача: <https://scholar.google.com/citations?user=6k1N32MAAAAJ&hl=uk>
E-mail: o.ya.volianyuk@udu.edu.ua

I. Основна мета/цілі навчання
Мета дисципліни – формування у аспірантів системного, критичного та рефлексивного розуміння розвитку політичної науки як самостійної галузі знань, поглиблене оволодіння сучасними концептуальними підходами, методологіями та аналітичними інструментами для проведення самостійних наукових досліджень політичних процесів, інститутів і явищ у глобальному, регіональному та національному вимірах. Курс спрямований на забезпечення здатності до міждисциплінарного аналізу, концептуалізації нових політичних реалій та розробки авторських наукових підходів до вивчення складних політичних феноменів.

Завдання курсу:

- Поглиблене вивчення об'єкта, предмета, принципів і методологічного інструментарію сучасної політичної науки, з акцентом на її міждисциплінарні зв'язки та еволюцію наукових парадигм;
- Комплексний аналіз природи, легітимності, трансформаційних процесів та глобальних викликів політичної влади, з урахуванням новітніх досліджень у галузі політичної теорії;
- Дослідження політологічних концепцій державності, їхньої еволюції та сучасних моделей інституційного розвитку в контексті глобалізаційних і постколоніальних дискурсів;

- Критичне осмислення категорії громадянського суспільства, його ролі у процесах демократизації, інституціоналізації соціальних рухів та впливу на політичні процеси;
- Аналіз політичної системи як динамічної структури з акцентом на взаємодію формальних та неформальних інститутів, механізмів прийняття рішень і суспільної легітимації;
- Дослідження різних типологій політичних режимів, їхньої трансформації у сучасних політичних умовах, включаючи гібридизацію та адаптацію до глобальних змін;
- Вивчення процесів демократизації через призму порівняльного аналізу, з урахуванням історичних траєкторій, політичної культури, впливу міжнародного середовища, війни;
- Ретроспективний і порівняльний аналіз розвитку політичної та правової думки у різні історичні періоди, із залученням концепцій політичної філософії та сучасних інтерпретацій класичних теорій.

Курс сприятиме формуванню в аспірантів здатності до проведення самостійних теоретичних і емпіричних досліджень, критичного аналізу політичної реальності та інтеграції новітніх наукових підходів у власну дослідницьку діяльність.

II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі
Навчальна дисципліна обов'язкова
Цикл дисциплін спеціальної підготовки
Шифр у навчальному плані: СП 01

III. Обсяг навчальної дисципліни	Форма навчання	Очна (денна/вечірня)	Заочна
	Кількість кредитів	6	6
	Загальна кількість годин	180	180
	Лекційні заняття	36	8
	Семінарські/практичні заняття	38	8
	Самостійна робота	106	164

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретико-методологічні основи політичної науки

Тема 1. Передумови виникнення та основні напрями утвердження політичної науки
Тема 2. Політична наука у закономірностях, принципах і категоріях: ключові орієнтири та етика сучасного дослідження
Тема 3. Усталені розуміння та сучасні дискусії у предметному полі політичної науки
Тема 4. Становлення політології в Україні та сучасні політологічні школи: теоретичні та прикладні виклики
Тема 5. Політика у фокусі актуальних досліджень соціальних і поведінкових наук
Тема 6. Політична освіта як спосіб популяризації здобутків сучасних політичних наук

- Тема 7. Політико-владний напрям вітчизняної науки: кейс-стаді
 Тема 8. Кризи та природа легітимациї політичної влади: сучасні наукові підходи
 Тема 9. Особливості наукового вивчення модернізації політичної влади в Україні

Модуль 2. Сучасні теорії та школи політичної науки

- Тема 10. Суб'єкти політики та інституційний підхід: роз'яснювальна функція теорії
 Тема 11. Держава як інститут політичної системи суспільства: між монополією та сучасними викликами
 Тема 12. Становлення соціально-правової держави: політико історичні узагальнення
 Тема 13. Громадянське суспільство у ретроспективі сучасних політологічних і міждисциплінарних досліджень
 Тема 14. Стан та проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні: грані наукового осмислення.
 Тема 15. Системний підхід до аналізу політики: ретроспективний аналіз та інноваційні теорії
 Тема 16. Політична система суспільства: причино-наслідкові зв'язки, вплив високих технологій
 Тема 17. Політична система сучасної України: суспільний запит на наукове осмислення проблематики
 Тема 18. Теоретико-методологічні аспекти та проблеми розуміння демократії: на прикладі гендерних студій
 Тема 19. Процес демократизації: емпіричні дослідження, компаративістика, індекси
 Тема 20. Актуальні проблеми дослідження демократії в Україні: дискурс-аналіз, безпекові студії
 Детальна інформація з навчальної дисципліни розміщена на курсі у Moodle: <https://dle.udu.edu.ua/course/view.php?id=1624>

V. Результати навчання	РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з політичних наук та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, та отримання нових знань у сфері політичних наук та/або здійснення інновацій.
	РН03. Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми політичних наук з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.
	РН05. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з політичних наук та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики.
	РН06. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.
	РН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері політичних наук та у викладацькій практиці.

VI. Порядок форм і методи поточного контролю

критерії оцінювання	Поточний контроль	Тести, презентації, дискусії, робота над дослідницькими проектами, колаборативне навчання, доповіді.
	Підсумковий контроль	Екзамен у 3 семестрі

Система оцінювання знань аспірантів з дисципліни включає поточний, модульний та підсумковий контроль знань. Поточний

контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять. Модульний контроль проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль і має на меті оцінку результатів знань здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку чи іспиту, визначеного робочим навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання навчальних досягнень здобувачів за семестр, що визначає рівень загального розуміння логіки курсу, уміння синтезувати набуті знання, і передбачає перевірку оволодіння здобувачами програмним матеріалом навчальної дисципліни в цілому та сформованості відповідних знань, умінь, навичок і набутих компетентностей як результатів опанування навчального курсу.

На початку вивчення навчальної дисципліни здобувача повідомляють про наявність робочої навчальної програми (силабусу), про кількість змістових модулів, зміст, форми проведення контролю та критерії їх оцінювання. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень знань, умінь і навичок аспірантів, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання завдань самостійної роботи тощо.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю рівня оволодіння здобувачем програми навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід під час екзаменаційної сесії. При підсумковому семестровому контролі у формі екзамену підсумкова оцінка за опанування курсу визначається як сума результатів поточного та підсумкового оцінювання (екзамену). Зокрема, за виконання завдань поточного контролю здобувач може набрати 0-60 балів, за виконання завдань підсумкового контролю (екзамену) – 0-40 балів, так що максимальний загальний бал оцінювання складає 100 балів. Результати поточної успішності враховуються, якщо здобувач вищої освіти набрав 35 і більше балів, в іншому разі він не допускається до складання екзамену і має пройти повторне вивчення курсу.

Якщо навчальна дисципліна вивчається протягом 2-х і більше семестрів з підсумковим контролем у формі екзамену, то в підсумковій оцінці враховуються середній бал за результатами поточної успішності в усіх семестрах, в яких вивчалася навчальна дисципліна, та результати екзамену. Зокрема, успішність в усіх семестрах оцінюється від 0 до 100 балів.

Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на екзамен або залік, у відомості обліку успішності навпроти його прізвища поряд з результатом поточної успішності в колонці «Оцінка за екзамен» робиться запис - «не з'явився». Якщо здобувач не з'явився з поважної причини, він складає підсумковий семестровий контроль викладачу в порядку, визначеному деканатом факультету/директоратом інституту.

Якщо за результатами підсумкового семестрового контролю здобувач одержав незадовільну оцінку, у нього виникає академічна заборгованість з цієї навчальної дисципліни, яку можна ліквідувати повторно склавши семестрову атестацію до початку наступного навчального семестру у визначені деканом факультету/директором інституту терміни. Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: перший раз викладачу, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету/директора інституту у складі: завідувача кафедри, викладача, який проводив заняття з цього освітнього компонента, та викладача освітнього компонента, який не проводив заняття в цій групі.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в дирекцію/деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей:

• повнота розкриття питання; • логіка викладення, культура мовлення; • впевненість, емоційність та аргументованість; • використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); • аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань:

• повнота розкриття питання; • цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; • акуратність оформлення письмової роботи; • підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки (комп'ютерних технологій), різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проектах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але фрагментарно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу.

Незадовільний рівень:

35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу

Консультації проводяться за графіком консультацій кафедри. Про потребу в консультації здобувач повідомляє напередодні.

Обсяги, терміни і порядок відпрацювань: відпрацювати пропуски здобувач може в години консультацій; доскласти/перескласти завдання може протягом двох тижнів після пари, на якій воно мало бути зараховане; за доскладання й перескладання робіт (якщо здобувач не наводить поважних причин порушення вимог) оцінка за роботу може буде знижена.

Особливості оцінювання. Максимальні бали за виконання робіт здобувачами: тести – 10 балів; презентації – 5 балів; участь у дискусії – 5 балів; робота над індивідуальними дослідницькими проектами, реферат – 8 балів; колаборативне навчання – 10 балів; доповіді – 8 балів; усний екзамен – 40 балів.

*Здобувачам можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього здобувачі мають представити сертифікат учасника/учасниці і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.

Політика навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова.

**VIII.
Основні
інформаційні
ресурси**

1. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни : монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с.
 2. Алексеєнко І. Г. Форма державного правління як парадигмальна основа розвитку інституційної структури політики: моногр. Д.: Пороги, 2011. 427 с.
 3. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. 2-е вид. Пер. з англ. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 584 с.
 4. Бабкіна О.В. Фундаментальний рівень знань про політику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін.* 2020. Вип. 27. С. 3-10.
 5. Винайдення традиції / За ред. Ерика Гобсбаума і Теренса Рейнджера / Пер. з англ. Микола Климчук. Київ : Ніка-Центр, 2005. 448 с.
 6. Волянчук О.Я. Багатосерійний демократичний транзит: роль спогадів, історій, свідчень. Політична трансформація України: інституційний і ціннісний виміри: монографія / автор. колектив: О. В. Бабкіна та ін. Київ: вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 105-134.
 7. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії / Пер. з нім. А. Дахнія. Львів: Астролябія, 2006. 416 с.
 8. Головатий М.Ф. Людина і політика : підруч. для студ. вищ. навч. закл.; Міжрегіон. акад. упр. персоналом (МАУП). Київ : Персонал, 2012. 351 с.
 9. Горбатенко В. П. Принципи політико-правових досліджень. *Правова держава.* 2020. Вип. 31. С. 452-460
 10. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналітична доповідь. Яблонський В., Бекешкіна І., Гелетій М. та ін. за заг. ред. О. Корнієвського, Ю. Тищенко, В. Яблонського. Київ : НІСД, 2019. 112 с.
 11. Дем'яненко Б. Л. Розвиток кратологічних знань в Україні. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2011. 794 с.
 12. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бевз, С. Г. Брехаря, М. С. Кармазіна, В. О. Ковалевський, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
 13. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.
 14. Козеллек Р. Минуле майбутнє: Про семантику історичного часу / Пер. Володимира Шведа; за ред. Сергія Стельмаха. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 380 с.
 15. Кухта Б. Політологія. Історія і теорія політичної науки : Курс лекцій / Б. Кухта, О. Красівський, А. Ліпенцев. Львів : Кальварія, 2004. 271 с.
 16. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991–2014) : монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2016. 552 с.
 17. Національна та історична пам'ять: словник ключових термінів / кер. авт. кол. А. М. Киридон. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети»,
-

-
2013. 436 с.
18. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. 516 с.
 19. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса. Київ : Паралам. вид-во, 2016. 656 с.
 20. Політична наука в Україні. 1991–2016 : у 2 т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. Досліджень ім. І. Ф. Кураса ; редкол.: чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода ; відп. ред. і упоряд. О. Майборода. Київ : Парлам. вид-во, 2016. 704 с.
 21. Правова політологія: проблеми концептуалізації та інституціоналізації: монографія/ За ред. І.О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2019. 288 с.
 22. Романюк А.С. Еволюція політичних інститутів. Коли і за яких обставин сформувалися політичні інститути? : навч. посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 184 с.
 23. Філософія та політологія у структурі соціогуманітарного знання (теоретичні та методологічні аспекти) : монографія / Л. В. Губерський, А. Є. Конверський, В. А. Бугров, Г. Є. Аляєв, Т. М. Білоус; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Київ. ун-т, 2011. 543 с.
 24. Creswell, J. W. Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. 6th ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2024. 304 p. URL: <https://edge.sagepub.com/creswellrd6e>
 25. Endut R (2025) Observing the political system: designing a non-normative index based on Niklas Luhmann’s social systems theory. *Front. Polit. Sci.* 7:1668208. doi: 10.3389/fpos.2025.1668208
 26. Fisun O. «Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia» in *Stubborn Structures: Reconceptualizing Post-Communist Regimes*. Bálint Magyar (ed.). Budapest: CEU Press, 2019: 75-96.
 27. Methods in political science – Innovation & Developments. *Frontiers in Political Science*. 2025. <https://www.frontiersin.org/research-topics/62037/methods-in-political-science---innovation-developments/magazine>
 28. Molnar, A., Harkin, D., & Hengartner, U. (2025). Introduction to the special issue: The craft of interdisciplinary research and methods in public interest cybersecurity, privacy, and digital rights governance. *Internet Policy Review*, 14(4). <https://doi.org/10.14763/2025.4.2050>
 29. Rozumny M. Determinants Of Democratic Model Choice In Newly Independent States. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методики викладання соціально-політичних дисциплін*. 2024. Вип. 22(36). С. 5–17. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.01>
 30. Saric J., Anja Bretzler, Thomas Breu, Jürg Utzinger, Fabian Käser. Swiss science diplomacy: exploring strategies, instruments, current priorities, and the role of international development cooperation, *Science and Public Policy*, Volume 52, Issue 2, Pages 298–316, <https://doi.org/10.1093/scipol/scae091>
 31. Schölvinck A., Uygun-Tunç D., Lakens D. (2025) How qualitative criteria can improve the assessment process of interdisciplinary research proposals, *Research Evaluation*, Volume 33, 2024, rvae049, <https://doi.org/10.1093/reseval/rvae049>
-

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри політичних наук (протокол № 2 від 25.09.2024 р.); оновлено (протокол № 2 від 18.09.2025 р.)